Переклад з російської

Н. Забіли

Був якось мельник. Жив собі та й вмер,
і трьом синам нічого не залишив,
окрім осла, млина й кота, — та й все!
От старший син узяв собі той млин,
середній брат забрав собі осла,
а меншому дістався тільки кіт.
Засумував, забідкався юнак:
— Брати мої, — він каже, — вдвох з'єднавшись,
собі на хліб зуміють заробити.
А що ж мені? Кота спекти та з'їсти
і потім з хутра вичинити комір,
а далі що робити? Чим прожити? —
Так міркував він вголос, зажурившись,
а кіт лежав на припічку та слухав
і раптом каже: — Не сумуй даремно!
Ти справ мені лиш чоботи й торбину,
щоб міг ходити я на полювання,
тоді й побачиш, чи така нікчемна
та частка спадщини, що ти одержав! —
Хазяїн, хоч котові й не повірив,
та все ж згадав, що кіт і справді спритний:
мишей та пацюків він добре нищив,
ще й хитрощі вигадував всілякі —
з
то мертвим скинеться, сторч головою
повисне десь, то в борошно вбереться,
сховається в димар, чи під діжею
лежить, скрутившись кільчиком. Тому-то
він слів кота не пропустив повз вуха.
І справді: тільки-но він дав котові
добрячу торбу й чоботи великі,
кіт торбу почепив собі на шию
та й рушив полювать в таку місцину,

де, як він знав, кролів було багато.
У торбу всипав потерухи з сіна,
поклав на землю, ліг неначе мертвий
і став терпляче ждати, щоб якесь
ще недосвідчене в житті крольчатко
прибігло скуштувати потерухи.
І він недовго ждав. Ось появився
якийсь дурненький довговухий кролик,
понюхав торбу, носиком поторгав
і вліз всередину... А кіт швиденько
смикнув за шворку й, торбу затягнувши,
розправився в одну хвилину з гостем!
Радий з своєї здобичі, мисливець
пішов до королівського палацу
і попросив про себе сповістити.
Король звелів ввести кота в покої.
Кіт увійшов, низенько уклонився
та й каже так: — Всевладний государю,
я вам кроля приніс від свого пана
маркіза Карабаса (так назвав він
свого хазяїна)! Пошану щиру
мій пан вам переказує уклінно
і просить вас прийняти цей дарунок!
— Скажи маркізові, — король відмовив,
що подарункові я дуже радий,
і передай йому мою подяку! —
Кіт уклонився і пішов додому,
і поки йшов він через той палац,
всі перед ним вставали й тисли лапу,
б
всміхаючись привітно, адже він
був прийнятий ласкаво королем,
який, напевно, про державні справи
з ним довго вів розмову наодинці!..
А кіт такий був чемний, що навкруг

всі дивувалися й гадали, що провів
він все життя в найкращім товаристві.
Ось трохи згодом знов пішов на влови
кмітливий кіт. Засів в густому житі
із торбою своєю й там впіймав
на цей вже раз двох жирних перепілок,
і їх негайно він до короля,
як і кроля, поніс у подарунок —
все від свого маркіза Карабаса.
Охочий був король до перепілок,
ізнов звелів ввести кота в хороми
і, перепілок власноручно взявши,
він наказав маркізу Карабасу
подякувати щиро. Так наш кіт
ще тижнів три-чотири королеві
від імені маркіза Карабаса
усе носив кролів та перепілок.
От якось він дізнався, що король
зібрався на прогулянку з дочкою
(а ця дочка його була красуня
така, що й світ ще кращої не бачив),
і що вони поїдуть аж до річки.
Дізнавшися про все це, хитрий кіт
враз до хазяїна прибіг і каже:
— Якщо тепер послухаєш мене,
то станеш і щасливий, і багатий.
Але для цього треба, щоб ти зараз
пішов купатись в річці. Я вже сам
все далі так зроблю як слід. А ти
сиди собі в воді та хлюпощися
і не турбуйся ні про що! — Таку
пораду виконать маркізу Карабасу
було не важко. День був теплий. Він
пішов охоче, до тієї річки,
у воду вліз і в ній сидить по шию.

А вже й король з дочкою зовсім близько!
Тут раптом кіт як закричить: — Рятуйте!!!
Сюди, сюди! — Що сталося? — питає,
під'їхавши, король. — Маркіза Карабаса
пограбували й кинули у воду!!!
Він потопає!!! — Вмить король наказ
віддав своїм міністрам і вельможам—
всі кинулись тягти з води маркіза.
м
А королеві кіт шепнув на вухо:
— Хай буде, государю, вам відомо,
що мій маркіз нещасний зовсім голий,
бо злодії забрали всю одежу! —
(А він одежу сам сховав в кущах.)
Король негайно одному з міністрів
.сказав, щоб той із себе одяг зняв
і дав маркізові. Міністр пішов за кущ,
роздягся там, і ось в його одежі
маркіза кіт представив королю.
Король ласкаво привітав маркіза,
а через те, що той був з себе красень,
не диво, що й красуні королівні
сподобався він. Ще й мундир розкішний,
хоча для нього трохи й завеликий, —
бо наш юнак був тонший за міністра! —
все ж вигляд надавав йому чудовий.
Коротше кажучи, маркіз усім
припав до серця. Сісти разом з ними
його в коляску запросив король.
А хитрий кіт вперед побіг щодуху.
Коли це бачить — косарі на луках
збирають сіно. Кіт гукає їм:
— Король проїде тут! І якщо ви
не скажете, що ці зелені луки
є власністю маркіза Карабаса,

то він усіх накаже порубати
на дрізочки! — Аж ось король під'їхав
і запитав: — Скажіть, кому належить
ця сіножать? — Маркізу Карабасу! —
всі разом закричали косарі,
котом-хитрюгою налякані до краю.
— Багаті луки маєте, маркізе! —
король промовив, а маркіз вклонився
і відповів: — Так, луки непогані!
Тим часом кіт ще далі поспішив,
і серед поля він женців побачив,
які в снопи в'язали стигле жито.
— Гей, люди добрі! Іде наш король!
Він запитає вас: чиє це жито?
І якщо ви не скажете йому,
що це поля маркіза Карабаса,
то він звелить усіх вас порубати
на дрізочки! — Аж ось король під'їхав.
— Кому належить поле це? — питає
він тих женців. — Маркізу Карабасу! —
женці йому відповіли з поклоном.
Король промовив знов: — Маркізе, ви
поля багаті маєте! — А той
знов уклонився й відповів спокійно:
— Так, непогані! — Кіт все далі біг
і всіх зустрічних вчив, як королю
відповідать. Був вражений король
багатствами маркіза Карабаса!..
І от нарешті до якогось замка
прибіг наш кіт. Він знав, що в цих місцях
жив Людоїд-чаклун. Про нього кіт
багато чув. В одну хвилину він
зметикував, що слід робить. Сміливо
до замка увійшов і попросив,
щоб Людоїд прийняв його ласкаво.

От Людоїд спитав: — Які діла
вас, коте, привели до мене? — Кіт на це
відповів так: — Шановний Людоїде,
давно я чутку чув, немовби ви
умієте за мить перекидатись,
ким тільки схочете. Хотів би знати я,
чи справді отаким чудесним хистом
ви володієте? — Авжеж, звичайно так!
Ось подивіться! — І чаклун зробився
жахливим левом з гривою густою
і з гострими зубами. Бідний кіт
так налякався, що (хоч був в чоботях)
одним стрибком під дахом опинився!..
А Людоїд зареготав і знову
зробився людиною і попросив кота
назад зійти. Спустився з даху кіт
і каже: — Знати б я хотів, одначе,
чи можете ви і в малу тваринку,
хоча б у мишеня, перевернутись?
— Звичайно, можу, — каже Людоїд,
то хитрість невелика! — І одразу
зробився він маленьким мишеням.
А кіт того й хотів, він тільки — стриб!
Схопив і з'їв одразу мишеня!..
Король тим часом і сюди доїхав,
спинився і питає: — Чий це замок? —
А кіт, з господарем так спритно покінчивши.
чекав уже біля воріт уклінно
і так казав: — Чи буде ваша ласка
проїздом, государю, завітати
в цей замок до маркіза Карабаса?
— Як? — запитав король. — І замок цей також
належить вам, маркізе? Я дивуюсь
і дуже радий побувати в ньому! —
І наказав король своїй колясці

під'їхати до ґанку. Вийшов сам,
а королівні руку дав маркіз,
і всі пішли по сходах у покої.
Там у просторій галереї був
накритий стіл і полудник готовий
(бо Людоїд на учту запросив
своїх знайомих; та вони, дізнавшись,
що тут король, не зважились ввійти
і подались додому). Ось до столу
король пішов з дочкою та маркізом,
і почали вони бенкетувати.
Коли ж у королівській голові
вино зашумувало, він і каже:
— Чи не схотіли б ви, маркізе любий,
щоб я за вас віддав свою дочку? —
Маркіз, звичайно, згодився охоче,
і в той же час весілля відгуляли.
Кіт залишився при дворі. Зробився
вельможею великим і на свята
в чоботях оксамитових з'являвся.
Він пацюків ловити зовсім кинув,
а якщо і ловив, то лиш для того,
щоб порозважитись і ту нудьгу,
що обняла його на схилі віку,
про дні минулі згадкою розвіять.